

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

259

Wyzwania współczesnej polityki turystycznej Problemy polityki turystycznej

Redaktor naukowy

Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Wiesław Alejziak, Małgorzata Bednarczyk, Stefan Bosiacki, Ewa Dziedzic,
Irena Jędrzejczyk, Magdalena Kachniewska, Włodzimierz Kurek,
Barbara Marciszewska, Beata Mayer, Agnieszka Niezgoda,
Aleksander Panasiuk, Józef Sala, Jan Sikora, Teresa Żabińska,
Aleksander Schwichtenberg, Hanna Zawistowska

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Łopusiewicz, Joanna Świrska-Korlub

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-222-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	9
------------	---

Część 1. Możliwości i kierunki rozwoju turystyki społecznej w Polsce

---

Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik, Jarosław Cholewa: Turystyka aktywna w materiałach promocyjnych województw w Polsce.....	15
Katarzyna Górnik, Lila Pławińska, Kamila Gryglewicz: Możliwości i uwarunkowania uprawiania turystyki rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym..	24
Andrzej Tucki, Ewa Skowronek: Analiza popytu na turystykę społeczną w Polsce na przykładzie projektu Europe Senior Tourism realizowanego w lubelskim biurze podróży.....	35
Jadwiga Berbeka: Udział w ruchu turystycznym a spójność społeczna w Polsce – wybrane zagadnienia	43
Sylvia Graja-Zwolińska, Aleksandra Spychała: Aktywność turystyczna wielkopolskich seniorów	54
Adrian Przemysław Lubowiecki-Vikuk: Aktywność turystyczna singli 50+ w świetle cywilizacyjnych megatrendów	64
Maja Jedlińska: Wybrane aspekty turystyki osób niepełnosprawnych w powiecie jeleniogórskim.....	75
Magdalena Sidorczuk, Monika Krzeczyńska, Michalina Ścibisz: Rozwój geoturystyki w Polsce oraz możliwości jej adaptacji do turystyki społecznej.....	85
Elżbieta Grzelak-Kostulska, Beata Hołowiecka: Turystyka osób starszych w Polsce – uwarunkowania społeczno-demograficzne.....	95
Hanna Zawistowska: Możliwości i kierunki rozwoju turystyki społecznej w Polsce	109
Piotr Gryszel: Wybrane aspekty rozwoju turystyki społecznej w Republice Czeskiej.....	123
Piotr Zawadzki: Przygotowanie gospodarstw agroturystycznych do obsługi osób niepełnosprawnych na przykładzie wybranych obiektów w powiecie jeleniogórskim	133
Daria Elżbieta Jaremen: Turystyka społeczna – studium przypadku Wielkiej Brytanii	142
Marlena Prochorowicz: Turystyka społeczna jako forma aktywności osób niepełnosprawnych	157
Andrzej Stasiak, Bogdan Włodarczyk: Turystyka społeczna – istota, determinanty, możliwości i kierunki rozwoju.....	167

Piotr Gryszel, Daria Jaremen, Andrzej Rapacz: Turystyka społeczna – aktywność turystyczna wybranych grup docelowych w świetle badań ankietowych.....	178
---	-----

Część 2. Obszar niepewności w turystyce a polityka turystyczna

---

Elżbieta Szymańska: Polityka turystyczna a innowacyjność przedsiębiorstw turystycznych.....	193
Magdalena Kachniewska: Współpraca hoteli z władzami lokalnymi jako czynnik redukcji ryzyka specyficznego.....	203
Ewa Dziejic: Pozycja konkurencyjna Polski na rynku turystycznym w obliczu sytuacji kryzysowych.....	213
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Funkcjonowanie przedsiębiorstw turystycznych w warunkach niepewności i ryzyka.....	224
Joanna Śniadek, Alina Zajadacz: Ocena realizacji strategii rozwoju turystyki w regionie leszczyńskim.....	237
Halina Kiryluk: Zrównoważony rozwój turystyki wyzwaniem współczesnej polityki turystycznej.....	247
Agnieszka Niezgoda: Uwarunkowania wdrażania koncepcji rozwoju zrównoważonego na obszarach recepcji turystycznej.....	264
Adam Edward Szczepanowski: Czynniki rozwoju turystyki w regionie Polski Wschodniej.....	274
Aleksander Panasiuk: Polityka turystyczna w oddziaływaniu na branżę turystyczną.....	285
Paweł Stelmach: Redukcja niepewności w polityce turystycznej.....	296
Tomasz Studzieniecki: Polityka turystyczna państwa w aspekcie priorytetów strategicznych Unii Europejskiej.....	307
Barbara Marciszewska: Obszary niepewności, polityka turystyczna i zrównoważony rozwój turystyki.....	316
Bogusław Stankiewicz, Mateusz Korkuć: Czynniki niepewności w turystyce i ich wpływ na wyniki ekonomiczne przedsiębiorstwa uzdrowiskowego Skarbu Państwa.....	326

Summaries

Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik, Jarosław Cholewa: Active sport tourism in Polish voivodeships' promotion materials.....	23
Katarzyna Górnik, Lila Pławińska, Kamila Gryglewicz: Possibilities and conditions of tourism in families with a disabled child.....	34

Andrzej Tucki, Ewa Skowronek: Analysis of social tourism market in Poland on the example of Europe Senior Tourism programme carried out in Lublin travel agency	42
Jadwiga Berbeka: Tourism participation and social cohesion in Poland – selected aspects	53
Sylvia Graja-Zwolińska, Aleksandra Spychała: Tourism activity of older people from Wielkopolska region.....	63
Adrian Przemysław Lubowiecki-Vikuk: Tourist activity of singles 50+ on the basis of civilizational megatrends.....	74
Maja Jedlińska: Selected aspects of the tourism of the disabled in Jelenia Góra district	84
Magdalena Sidorczuk, Monika Krzeczyńska, Michalina Ścibisz: Geotourism development in Poland and possibilities for its adaptation to social tourism.....	94
Elżbieta Grzelak-Kostulska, Beata Hołowiecka: Senior tourism in Poland – socio-demographic conditions.....	108
Hanna Zawistowska: Possibilities and directions of development of social tourism in Poland.....	122
Piotr Gryszel: Selected aspects of social tourism development in the Czech Republic.....	132
Piotr Zawadzki: Preparing agritourism farms for the disabled tourists based on the example of selected objects in Jelenia Góra district.....	141
Daria Elżbieta Jaremen: Social tourism – case study of Great Britain.....	156
Marlena Prochorowicz: Social tourism as the form of activity of disabled persons	166
Andrzej Stasiak, Bogdan Włodarczyk: Social tourism – its essence, determining factors, perspectives and directions in development.....	177
Piotr Gryszel, Daria Jaremen, Andrzej Rapacz: Social tourism – tourist activity of selected target groups reflected in surveys.....	189
Elżbieta Szymańska: Tourism policy and innovativeness of tourism enterprises.....	202
Magdalena Kachniewska: Cooperation of hotels with local authorities as the determinant of unsystemic risk reduction.....	212
Ewa Dziejcz: Competitive position of Poland in tourism market against challenges of crisis situations	223
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Tourism enterprises' functioning in the conditions of risk and uncertainty	236
Joanna Śniadek, Alina Zajadacz: Assessment of the implementation of tourism development strategy in Leszno Region.....	246
Halina Kiryluk: Sustainable tourism development as a challenge for the modern tourism policy.....	263

Agnieszka Niezgoda: Determinants of implementing sustainable development in tourism destination	273
Adam Edward Szczepanowski: Factors of development of tourism in the region of Eastern Poland.....	284
Aleksander Panasiuk: The influence of tourism policy on tourist sector activity	295
Paweł Stelmach: Uncertainty reduction in tourism policy	306
Tomasz Studzieniecki: State tourism policy in the context of the strategic priorities of the European Union	315
Barbara Marciszewska: Uncertainty areas, tourism policy and sustainable tourism development	325
Bogusław Stankiewicz, Mateusz Korkuć: Factors of uncertainty in tourism and their impact on the economic performance in public sector spa companies	334

Sylvia Graja-Zwolińska, Aleksandra Spychała

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

AKTYWNOŚĆ TURYSTYCZNA WIELKOPOLSKICH SENIORÓW

Streszczenie: W niniejszym referacie autorki przedstawiają wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród 295 wielkopolskich seniorów, które mogą pomóc stworzyć ofertę turystyczną specjalnie dla tego segmentu turystów, ponieważ ukazują nie tylko ruch turystyczny tej grupy, ale i jej oczekiwania w tym względzie. Została zbadana aktywność turystyczna zarówno krajowa, jak i zagraniczna, a także przyczyny braku udziału w niej w 2011 r.

Słowa kluczowe: aktywność turystyczna, turystyka seniorów, turystyka społeczna.

1. Wstęp

Segment tzw. srebrnych głów – jak eufemistycznie nazywa się osoby starsze – dla turystyki i rekreacji jest dużym wyzwaniem, zwłaszcza w Polsce, z powodu jego szczególnych cech: złożoności, różnorodności oczekiwań i wymogów klienta, zasobności portfela oraz niebagatelnego przyrostu – statystycznie co 6 sekund ktoś na świecie staje się seniorem¹.

Jak pisze J. Śniadek: „Średnia wieku mieszkańca świata to aktualnie 26 lat, a spośród krajów najmłodszy jest Jemen, gdzie wartość ta wynosi 15 lat. Najstarsze jest społeczeństwo japońskie ze średnią wynoszącą 41 lat. Do 2050 roku światowa średnia wieku wzrośnie do 36 lat; najmłodszym społeczeństwem będą wówczas mieszkańcy Nigru ze średnią wynoszącą 20 lat, a najstarszym – Hiszpanie ze średnią na poziomie 55 lat”².

Ta ogólnoświatowa tendencja już teraz powoduje zmianę ludzkich pragnień i oczekiwań, ale w szczególności ewolucji stylu opieki nad ludźmi starszymi – co istotne – w dużym stopniu w lepszej kondycji niż ich równoletkowie kilkadziesiąt lat temu. W języku angielskim pojawił się nawet nowy termin – *age-friendly*³, cieszący

---

¹ J. Śniadek, *Age of seniors – a challenge for tourism and leisure industry*, „Studies in Physical Culture and Tourism” 2006, vol. 13, Supplement.

² Taż, *Konsumpcja turystyczna polskich seniorów na tle globalnych tendencji w turystyce*, „Gerontologia Polska” 2007, t. 15, z. 1-2.

³ S. Lovely, A.G. Buffum, *Generations at School: Building an Age-Friendly Learning Community*, Corwin Press, Thousand Oaks 2007.

się ogromną popularnością właściwie w każdym aspekcie ludzkiej egzystencji, gdyż segment seniorów dysponuje często sporymi wolnymi zasobami pieniężnymi oraz czasu wolnego, a przez to staje się atrakcyjnym konsumentem, szczególnie w branży turystycznej.

Polska ma w tym względzie do nadrobienia bardzo dużo, zwłaszcza że turystyka tzw. późnej dorosłości – to kolejne eufemistyczne określenie starości – jest bardzo istotna z punktu widzenia całego społeczeństwa. To wszyscy obywatele – bezpośrednio lub pośrednio, ale zawsze, choćby poprzez obowiązkowe opodatkowanie – biorą udział w opiece nad seniorami, ich leczeniu, utrzymaniu etc, a ludzie starsi w Polsce mają bardzo niski poziom wiary w siebie, w swoje możliwości⁴. To niestety powoduje zamykanie się w domach, unikanie kontaktów towarzyskich, spadek aktywności fizycznej, dalsze pogarszanie stanu zdrowia fizycznego i psychicznego, a w konsekwencji – wzrost wydatków. Natomiast turystyka, i szerzej – rekreacja, determinują nie tylko dobrostan ciała, ale i samopoczucie, a dodatkowo – rozwijają społecznie⁵.

Podsumowując te rozważania, można stwierdzić, iż systematyczny udział osób w podeszłym wieku w różnych formach aktywności ruchowej nie zatrzyma procesu starzenia się, ale na pewno go spowolni⁶.

Celem niniejszego referatu jest ukazanie ruchu turystycznego wielkopolskich seniorów oraz oczekiwania osób starszych w tym względzie. Przedstawione poniżej wyniki badań mogą pomóc stworzyć ofertę turystyczną specjalnie dla tego segmentu, który z roku na rok tworzyć będzie coraz większy odsetek polskich turystów.

2. Organizacja i przebieg procesu badawczego

Badania przeprowadzono wśród 295 losowo wybranych wielkopolskich seniorów w okresie od marca do maja 2012 r.⁷ Zastosowano zmodyfikowany kwestionariusz ankiety obejmujący pytania opracowane przez H. Borne-Janułę⁸, dzięki czemu można będzie w przyszłości, po realizacji badań w innych województwach, zidentyfikować ewentualne zmiany w zachowaniach turystycznych wśród osób powyżej 50. roku życia.

⁴ A. Brzezińska, M. Stolarska, J. Zielińska, *Poczucie jakości życia w okresie dorosłości*, [w:] K. Appelt, J. Wojciechowska (red.), *Zadania i role społeczne w okresie dorosłości*, Wydawnictwo Fundacji Humaniora, Poznań 2001.

⁵ M. Mazur, *Turystyka a dobrostan zdrowia człowieka*, „Folia Turistica” 1997, nr 7.

⁶ H. Szwarec, T. Wolańska, T. Łobozewicz, *Rekreacja i turystyka ludzi w starszym wieku*, IWZZ, Warszawa 1998.

⁷ W realizacji badań uczestniczył także zainteresowany tą tematyką K. Chrzanowski – student V roku studiów realizowanych na kierunku zootechnika, specjalność agroturystyka w Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu.

⁸ H. Borne-Januła, *Aktywność turystyczna emerytów i rencistów w Polsce w 2000 roku*, Instytut Turystyki, Warszawa 2001.

W związku z rosnącym zainteresowaniem tematyką aktywności turystycznej polskich seniorów, autorki potraktowały przeprowadzone badania jako pilotażowe, będące wstępem do planowanych regularnych powtórzeń wśród tej grupy wiekowej.

Wyniki uzyskane podczas wywiadów z wielkopolskimi seniorami mają charakter aplikacyjny i w pierwszym etapie zostaną przedstawione organizatorom Targów Aktywni 50+ w Poznaniu, co pozwoli na zwiększenie oferty wystawców podczas wspomnianej imprezy.

3. Charakterystyka badanej próby

Lwią część badanej próby stanowiły kobiety, a jedynie 31,19% to mężczyźni. Nie-równomierny rozkład płci wynika w dużej mierze z większego zaangażowania pań w wypełnianie kwestionariuszy, ale też z przyczyn demograficznych – średnia wieku jest zdecydowanie wyższa dla kobiet na całym świecie; ponadto więcej senierek jest zaangażowanych w różnego rodzaju zajęcia, np. Uniwersytet Trzeciego Wieku, kluby seniora czy też wspomniana impreza targowa.

Ponad 50% (53,22) ankietowanych pochodziło z miejscowości powyżej 100 000 mieszkańców (w większości z Poznania), 21,02% reprezentowało wieś, 14,24% wywodziło się z miasta do 20 000 mieszkańców, a 11,19% to obywatele ośrodka miejskiego liczącego od 20 001 do 100 000 mieszkańców.

Jeśli chodzi o wiek, to przeważały grupy sześćdziesięciolatek (40,34%) i pięćdziesięciolatek (35,59%); przedział 70-79 lat obejmował 18,31% ankietowanych, a najmniej było osób w wieku ponad 80 lat – tylko 5,76%.

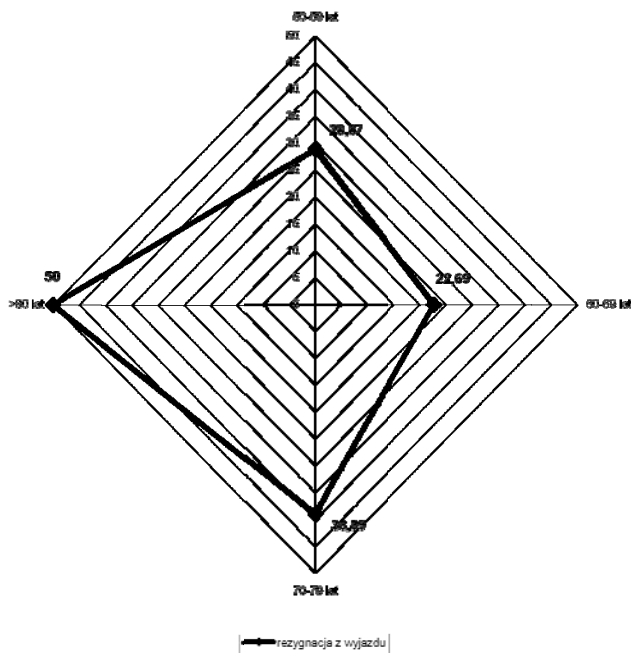
Większą część badanych (66,10%) stanowiły osoby niepracujące już zawodowo, tylko 33,90% deklaroowało aktywność w tym względzie (dotyczyło to głównie osób z przedziału wiekowego 50-59 lat – 62% reprezentantów tej grupy).

Ponad połowa ankietowanych określiła swoją sytuację materialną jako średnią (65,08%), 23,05% badanych () jako dobrą, 9,15% jako złą, a jedynie 2,71% respondentów uznało ją za bardzo dobrą.

4. Wyniki badań

W pierwszym etapie badań weryfikowano aktywność turystyczną respondentów w 2011 r. 70,51% badanych zadeklarowało udział w podróżach turystycznych we wskazanym okresie. Grupa pozostałych, nieuczestniczących w turystyce, seniorów za najczęstsze powody podawała: niski poziom dochodów (35,87% odpowiedzi), chorobę (14,13%), podeszły wiek (8,70%). Na dalszych miejscach uplasowały się: rezygnacja z wyjazdu na rzecz innych wydatków, niemożność pozostawienia domu, gospodarstwa, rodziny bez opieki (po 6,52% odpowiedzi). Na uwagę zasługuje to, iż brak potrzeby wyjazdu turystycznego odczuwało jedynie prawie 5% badanych.

Należy zauważyć, iż kwestia rezygnacji z wypoczynku poza miejscem zamieszkania występowała szczególnie często wśród starszych seniorów, reprezentujących grupę wiekową powyżej 70 lat (rys. 1).

Rys. 1. Rezygnacja z wyjazdu turystycznego a wiek respondentów (% badanych)

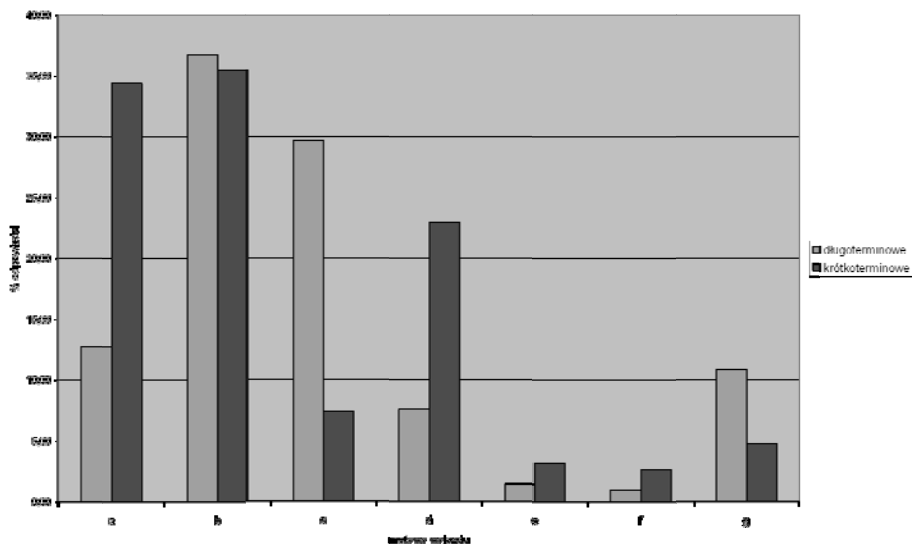
Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzone badania ukazały bardzo zróżnicowaną aktywność turystyczną ankietowanych. Niespełna 33% uczestniczyła w 2011 r. w wyjeździe zarówno długo-, jak i krótkoterminowym (trwającym poniżej 5 dni), przy czym najwięcej takich osób odnotowano w przedziale 60-69 lat (44%). Zapewne złożyły się na to dwa czynniki: przejście na emeryturę oraz stan zdrowia, warunkujące większą niż w innych grupach wiekowych mobilność. Warto nadmienić, iż to zgrupowanie wiekowe charakteryzuje się w wielu przypadkach jeszcze kompletnymi związkami partnerskimi, co w znacznej mierze ułatwia podróżowanie. Respondenci powyżej 70. roku życia częściej wypowiedzieli się, iż brak odpowiedniego, a już zwłaszcza jakiegokolwiek towarzystwa, zniechęca do wyjazdu.

W aspekcie kształtowania oferty turystycznej dla seniorów istotne jest poznanie najistotniejszych motywów podejmowania podróży. W świetle przeprowadzonych badań dostrzec można ich zróżnicowanie w zależności od typu wyjazdu (rys. 2).

Najczęściej wymienianymi powodami wędrowek krótkoterminowych były: zwiedzanie (35,45% odpowiedzi), odwiedziny krewnych lub znajomych (34,39%) i pielgrzymka religijna (23%). W przypadku wyjazdów długoterminowych respon-

denci na pierwszym miejscu również wskazywali motyw poznawczy (zwiedzanie – 36,79%), jednak na kolejnych pozycjach znalazły się: reperacja zdrowia (29,72%) i odwiedziny krewnych, znajomych (12,74%). Co ciekawe, na czwartej pozycji uplasowały się wyjazdy związane z realizacją zainteresowań, pasji (takich jak wędkarstwo, narciarstwo itp.). Przedstawiony rozkład odpowiedzi pozwala przypuszczać, iż zmienia się styl wypoczynku seniorów, coraz częściej wybierających formy aktywizujące zarówno fizycznie, jak i intelektualnie.

a – odwiedziny krewnych, znajomych, b – zwiedzanie, c – reperacja zdrowia, d – pielgrzymka religijna, e – praca, f – opieka nad członkiem rodziny, znajomym, g – inne.

Rys. 2. Motywy wyjazdów turystycznych badanych seniorów (% odpowiedzi)

Źródło: opracowanie własne.

Jednocześnie utrzymuje się popularny od lat trend wyjazdów do sanatoriów, umożliwiających korzystanie z dużego wachlarza zabiegów medycznych, na które ze względów czasowych i zawodowych nie mogą sobie pozwolić osoby młodsze.

Istotnym elementem badań było poznanie sposobu organizacji wyjazdu przez badanych seniorów. Rzutuje to bowiem zarówno na wizerunek samej oferty, jak i na sposób jej dystrybucji.

Ponad połowa ankietowanych Wielkopolan samodzielnie przygotowywała swój wypoczynek. Dotyczy to wyjazdu zarówno długo-, jak i krótkoterminowego. W przypadku wypoczynku dłuższego respondenci chętnie zdawali się na pomoc zakładów pracy czy bardziej aktywnych obecnie różnych instytucji społecznych (19,89%). Korzystali również ze wsparcia znajomych, rodziny (14,92%) oraz biur podróży (12,71%).

Natomiast analizując wyjazdy krótkoterminowe, można dostrzec większą rolę grupy znajomych, krewnych (20,61%), których wykorzystywano w tym celu częściej niż instytucje społeczne (16,97%).

Uzyskane w tej kwestii odpowiedzi pozwoliły na wysnucie wniosku, iż zmniejsza się rola Kościoła jako organizatora wypoczynku osób starszych. Jest to konsekwencją większej wiedzy, coraz bardziej rozbudowanych zainteresowań i pasji seniorów, oczekujących bogatszej i w większym stopniu zróżnicowanej oferty.

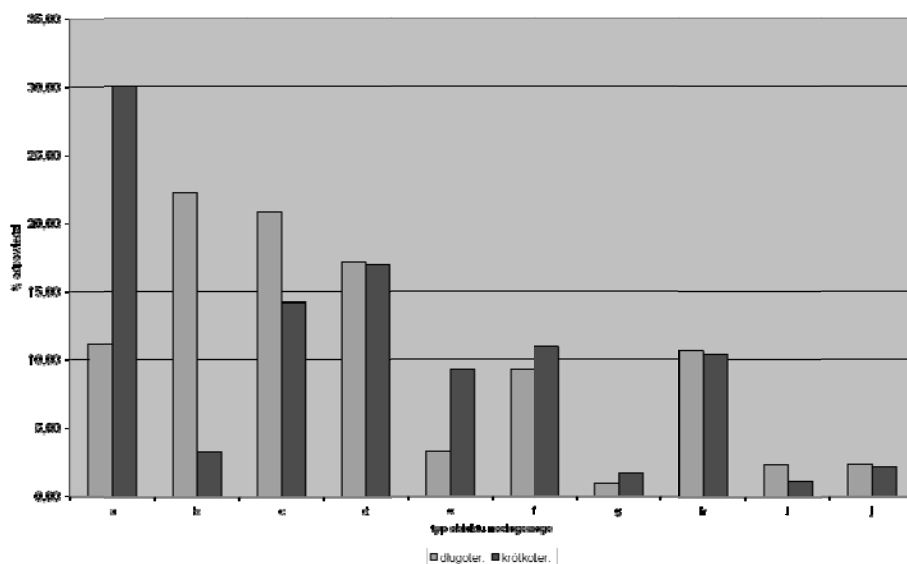
Warto dodać, iż analizując dalej udzielone odpowiedzi, dostrzec można związek między wiekiem badanych a kwestią samodzielnej organizacji wyjazdu. Planowania wyprawy we własnym zakresie podjęło się aż 54,67% ankietowanych z grupy wiekowej 50-59 lat, 44,57% z przedziału 60-69 lat, 27,27% z grupy seniorów liczących 70-79 lat i tylko 12,50% respondentów powyżej 80. roku życia.

Do budowania oferty turystycznej dla wybranego segmentu klientów konieczne jest poznanie jego preferencji na temat m.in. obiektu zakwaterowania.

Jak wynika z rys. 3, typami bazy noclegowej najczęściej wybieranymi przez ankietowanych w czasie wyjazdów długoterminowych były obiekt sanatoryjny i ośrodek wczasowy oraz kwatery prywatna (łącznie uzyskały 60,18% odpowiedzi).

Natomiast w przypadku wyjazdów krótkoterminowych dominowały: mieszkanie rodziny, znajomych i kwatery prywatna oraz obiekt sanatoryjny (łącznie na te trzy typy przypadło 61,20% odpowiedzi). Przedstawiona struktura odpowiedzi wyraźnie wskazuje na cenę jako główną determinantę wyboru.

Dla wielu osób starszych podjęcie decyzji o wyjeździe turystycznym jest w dużej mierze uwarunkowane także możliwością bezpośredniego dojazdu do destyna-

a – mieszkanie krewnych, znajomych, b – sanatorium, c – ośrodek, dom wczasowy, d – kwatery prywatna, e – dom letniskowy na działce, f – pensjonat, g – dom campingowy, h – hotel, i – przyczepa campingowa, j – inne.

Rys. 3. Obiekt zakwaterowania badanych seniorów podczas wyjazdów krajowych

Źródło: opracowanie własne.

cji. W związku z tym preferowanymi środkami transportu, niezależnie od typu wyjazdu, były samochód i autokar; to właśnie one gwarantują podróż bez przesiadek, z uwzględnieniem przerw niezbędnych na wypoczynek zarówno kierowcy, jak i pasażerów.

Rozwój turystyki srebrnych głów wymaga poznania preferowanych kierunków wyjazdów tej grupy klientów. W przypadku wyjazdów długoterminowych najchętniej wybierane były miejscowości nadmorskie (39,21% odpowiedzi), a na drugim miejscu (z wynikiem 23,79%) uplasowały się destynacje położone w środowisku górskim. W tym rozkładzie odpowiedzi można dopatrzeć się związku z lokalizacją najpopularniejszych polskich uzdrowisk.

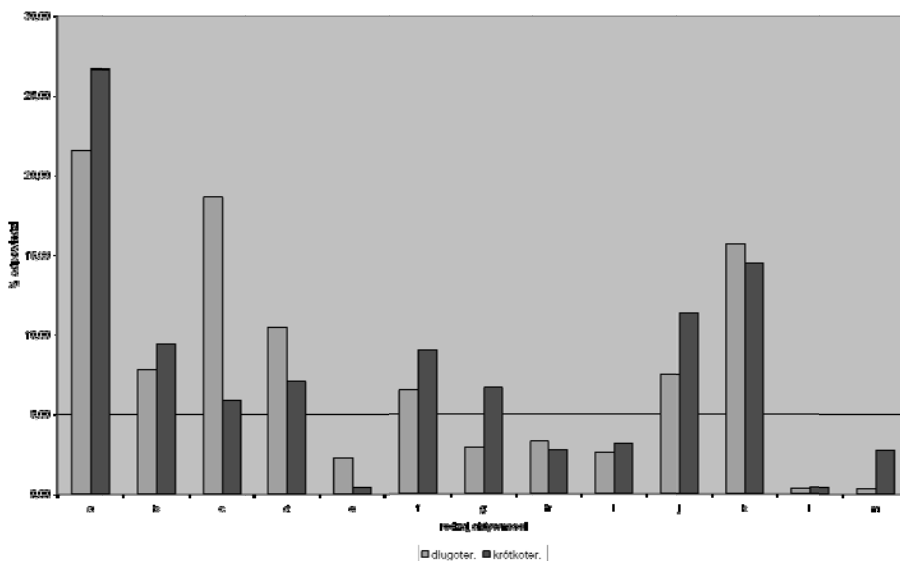
Większa różnorodność charakteryzowała natomiast wyjazdy krótkoterminowe, w trakcie których ankietowani najchętniej odwiedzali różne miasta (26,23% odpowiedzi), ale równie ochoczo jak w przypadku wyjazdów dłuższych udawano się nad morze (23,50% odpowiedzi). Zainteresowaniem respondentów cieszyły się również obszary wiejskie oraz tereny położone w pobliżu jezior. Taki rozkład odpowiedzi był zapewne konsekwencją korzystnej lokalizacji miejsca wypoczynku krótkotrwałego względem miejscowości zamieszkania.

W dalszej części badań autorki weryfikowały formy aktywności turystycznej, podejmowane w czasie wyjazdów przez ankietowanych seniorów (rys. 4). W przypadku wyjazdów zarówno dłuższych, jak i krótszych, polscy seniorzy preferowali spokojny wypoczynek połączony z krótkimi spacerami (ponad 20% odpowiedzi w obu typach podróży). Natomiast kolejne rodzaje aktywności były bardziej zróżnicowane w odniesieniu do czasu trwania wyjazdu. I tak: w trakcie wypoczynku dłuższego respondenci wskazywali na poddawanie się zabiegom leczniczym i kuracjom klimatycznym oraz na zwiedzanie obiektów przyrodniczych i kulturowych (razem 34,32% odpowiedzi). Natomiast w czasie wyjazdu krótszego zwiedzanie uplasowało się na drugiej (14,51% odpowiedzi), a odwiedziny miejsc kultu religijnego na trzeciej pozycji pod względem preferowanych aktywności (11,37% odpowiedzi).

W związku z realizowanym ogólnoeuropejskim programem upowszechniającym ideę podróżowania bez granic wśród starszych pokoleń, autorki opracowania postanowiły również sprawdzić, jaki odsetek wielkopolskich seniorów wyjechał na zagraniczny wypoczynek.

Jak się okazało, jedynie 38% badanych zadeklarowało udział w turystycznych wyprawach poza granice Polski, wskazując jako główne cele tych podróży: zwiedzanie (54% odpowiedzi), pielgrzymowanie do miejsc kultu religijnego (15%), wypoczynek (14%) i odwiedziny krewnych, znajomych (13%).

Analizując kwestię organizacji tego typu podróży, dostrzec można, iż najczęściej korzysta się w tym przypadku z pomocy biura podróży (56% ankietowanych deklarujących udział w wyjazdach zagranicznych). Warto jednak nadmienić, że samodzielnym planowaniem wypoczynku poza granicami kraju zajęło się aż 19% badanych Wielkopolan. Pozostali (łącznie 25%) korzystali ze wsparcia instytucji społecznych i krewnych bądź znajomych.

a – spokojny wypoczynek, krótkie spacery, b – spokój, cisza, przebywanie z dala od ludzi, c – zabiegi lecznicze, kuracje klimatyczne, d – poprawa kondycji fizycznej (gimnastyka, pływanie itp.), e – turystyka kwalifikowana, f – życie towarzysko-rozrywkowe, g – zajęcia hobbystyczne, h – czytanie, słuchanie radia, oglądanie TV, i – chodzenie do kawiarni, restauracji, j – odwiedzanie miejsc kultu religijnego, k – zwiedzanie obiektów przyrodniczych i kulturowych, l – zdobywanie wiedzy i umiejętności, m – inne.

Rys. 4. Aktywności preferowane przez badanych seniorów w czasie wyjazdów turystycznych

Źródło: opracowanie własne.

Jeśli chodzi o miejsce zakwaterowania, to aż 51% seniorów uczestniczących w zagranicznych wyjazdach turystycznych wybrało hotel; na dalszych miejscach znalazły się pensjonat (16%) i mieszkanie rodziny, znajomych (14%).

Natomiast najczęściej wybieranymi środkami transportu w przypadku wypraw tego rodzaju były autobus turystyczny (39% wskazań) oraz samolot (35%). Na trzecim miejscu, z udziałem 22% odpowiedzi, uplasował się samochód.

Rozpatrując kierunki wyjazdów zagranicznych wielkopolskich seniorów, dostrzec można zbieżność z analogiczną cechą odnoszącą się do krajowych podróży krótkoterminowych, w trakcie których respondenci najczęściej odwiedzali miasta (39% wskazań) i miejscowości nadmorskie (36%).

Z preferowanymi kierunkami podróży związana była aktywność, jakiej oddawali się ankietowani seniorzy. Najczęściej deklarowano: zwiedzanie (37% odpowiedzi), spokojny wypoczynek połączony z krótkimi spacerami (17%) i odwiedzanie miejsc kultu religijnego (14% wskazań).

W kontekście popularyzacji idei turystyki zagranicznej wśród rodzimych seniorów, autorki uznały za celowe zbadanie wiedzy ankietowanych na temat programu Turystyka Seniorów w Europie. Niestety aż 79% badanych nie dysponowało

żadnymi informacjami w tym zakresie. Wynik ten odzwierciedla potrzebę rozszerzenia działań promocyjnych, być może z wykorzystaniem większej gamy nośników.

Warto nadmienić, iż 21% posiadających takowe informacje wskazywało najczęściej na takie źródła, jak: media (prasa, telewizja, Internet), znajomi, rodzina, a na trzecim miejscu – biuro podróży.

W ostatniej części kwestionariusza autorki opracowania pytały seniorów o opinię na temat wysokości kwoty wycieczki zagranicznej oferowanej w ramach programu Turystyka Seniorów – aż dla 68% badanych zryczałtowana kwota 2000 zł (uwzględniająca dofinansowanie ze strony państwa przyjmującego) za 8-dniowy wyjazd dla jednej osoby jest zbyt wysoka w stosunku do uzyskiwanych dochodów.

5. Podsumowanie

Analizując poszczególne komponenty zachowań turystycznych wielkopolskich seniorów, można wyciągnąć następujące wnioski.

1. Sytuacja materialna osób starszych zamieszkujących województwo wielkopolskie kształtuje się na poziomie średnim; można to interpretować na korzyść rozwoju branży turystycznej, gdyż Polacy z reguły narzekają, nawet jeśli sytuacja tego nie wymaga. Ponadto z danych GUS wynika, że faktycznie dochód rozporządzalny seniorów jest wyższy niż średnia dla wszystkich gospodarstw domowych w Polsce⁹ (!); zdaje się ten fakt potwierdzać odsetek aż 70% respondentów, którzy w 2011 r. odbyli podróż turystyczną.

2. Wyróżnia się także jeden motyw uprawiania turystyki – zwiedzanie, poznawanie nowych kultur i miejsc, i to podczas wypraw zarówno krajowych długo- i krótkoterminowych, jak i zagranicznych. Kolejnymi motywami w przypadku wyjazdów dłuższych są potrzeby zdrowotne, zaś tych do 4 dni – odwiedziny krewnych i znajomych; z kolei wyprawy zagraniczne charakteryzuje także motyw religijny – to pielgrzymki do miejsc świętych.

3. Seniorzy równie chętnie wybierają kwaterę prywatną podczas podróży krajowych, jednak w czasie wyjazdów ponadczterodniowych dominuje ośrodek wczasowy (zapewne przyzwyczajenia z lat młodości), zaś tych krótszych – dom rodziny lub znajomych; podróże zagraniczne związane są najczęściej z obiektami hotelarskimi.

4. Najpopularniejszymi destynacjami turystycznymi są obszary nadmorskie i górskie – zapewne związane jest to z wyjazdami leczniczymi, wyprawy krótkoterminowe zaś determinuje dostępność komunikacyjna z miejscowości stałego zamieszkania. Dlatego też, mimo niewielkiej dominacji morza, pojawiają się również często obszary miejskie oraz pozostałe.

5. Ważną sprawą jest także sposób organizacji wyjazdów – wciąż zaznacza się dominacja dawnych (bądź obecnych) zakładów pracy, zwłaszcza tych z rodowodem sprzed 1989 r., a także instytucji społecznych – to jeśli chodzi o wyjazdy długoterminowe. Natomiast inne – organizuje seniorom najczęściej rodzina.

---

⁹ A. Wołosik-Wysocka, *Rynek seniorów jest do wzięcia*, „Wiadomości Turystyczne” 2012, nr 8.

6. Warto także zauważyć, iż wyprawy zagraniczne seniorów, tak jak i innych grup wiekowych, najczęściej są organizowane przez biura podróży; natomiast najważniejszym środkiem transportu dla badanego segmentu respondentów jest auto-kar, a nie samolot.

Przedstawiając powyższe idee, przede wszystkim te dotyczące aktywności turystycznej, autorki mają nadzieję, że coraz większej liczbie polskich seniorów dane będzie przejść przez tzw. pomyślne starzenie się (*successful ageing*), czyli utrzymanie na jak najwyższym poziomie tęczy fizycznej, pogody ducha w doborowym towarzystwie, co zapewni osobom starszym czynne uczestnictwo w życiu społecznym, bez dyskryminacji ze względu na wiek, a tym samym pozwalające na czerpanie radości z dobrej jakości niezależnego życia¹⁰.

Literatura

- Borne-Januła H., *Aktywność turystyczna emerytów i rencistów w 2000 roku*, Instytut Turystyki, Warszawa 2001.
- Brzezińska A., Stolarska M., Zielińska J., *Poczucie jakości życia w okresie dorosłości*, [w:] K. Appelt, J. Wojciechowska (red.), *Zadania i role społeczne w okresie dorosłości*, Wydawnictwo Fundacji Humaniora, Poznań 2001.
- Kozdroń E., *Program rekreacji ruchowej osób starszych*, Wydawnictwo AWF, Warszawa 2004.
- Lovely S., Buffum A.G., *Generations at School: Building an Age-Friendly Learning Community*, Corwin Press, Thousand Oaks 2007.
- Mazur M., *Turystyka a dobrostan zdrowia człowieka*, „Folia Turistica” 1997, nr 7.
- Szwarc H., Wolańska T., Łobozewicz T., *Rekreacja i turystyka ludzi w starszym wieku*, IWZZ, Warszawa 1988.
- Śniadek J., *Age of seniors – a challenge for tourism and leisure industry*, „Studies in Physical Culture and Tourism” 2006, vol. 13, Supplement.
- Śniadek J., *Konsumpcja turystyczna polskich seniorów na tle globalnych tendencji w turystyce*, „Gerontologia Polska” 2007, t. 15, z. 1-2.
- Wołosik-Wysocka A., *Rynek seniorów jest do wzięcia*, „Wiadomości Turystyczne” 2012, nr 8.

TOURISM ACTIVITY OF OLDER PEOPLE FROM WIELKOPOLSKA REGION

Summary: In this thesis the authors show the results of scientific research which was conducted among 295 seniors from Wielkopolska region. These findings can help to create a special tourism offer exclusively for older people, because these findings present not only the tourist movement of this group, but also their expectations. Home and foreign tourism activities of older people were researched; moreover the lack of traveling in 2011 was shown and explained.

Keywords: tourism activity, senior tourism, social tourism.

---

¹⁰ E. Kozdroń, *Program rekreacji ruchowej osób starszych*, Wydawnictwo AWF, Warszawa 2004.